

JUSTIITSMINISTEERIUM

info@kaitseministeerium.ee

Teie 12.06.2024

Meie 01.07.2024

nr KAM/24-0628/-1K, 5-1/24/4

nr 8-2/4806

Kaitseväeteenistuse seaduse muutmise ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kooskõlastamine

Austatud minister

Kaitseministeerium on esitanud Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks kaitseväeteenistuse seaduse muutmise ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (*eelnõu*). Justiitsministeerium kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega arvestamise korral.

1. Eelnõuga nähakse ette kaitseväeteenistuse seaduse (KVTS) täiendamine ning uue institutsioonina vabatahtliku teenistuse loomine. Samas ei selgu eelnõust ega seletuskirjast üheselt, milline on vabatahtliku teenistuja staatus. Eelnõus kasutatakse vabatahtliku teenistujaga seoses ametniku teenistussuhtele omaseid termineid nagu teenistusülesanded, teenistuskoh, palk (töötajad saavad töölepingu seaduse (TLS) kohaselt töötasu). Samuti tehakse eelnõus vabatahtliku teenistuja teenistussuhte alguse ja lõpu reguleerimisel viiteid avaliku teenistuse seadusele (ATS), vt eelnõuga KVTS-i lisatavad §-d 80¹⁶ ja 80²⁰. Talle kohaldatakse ATS-s ametnikule ettenähtud töö- ja puhkeaja, samuti lähetuste regulatsiooni. Siiski nähakse eelnõus ette vabatahtliku teenistujaga tähtajalise (töö)lepingu sõlmimine samal ajal, kui ATS-i kohaselt algab ametnike teenistussuhe ametisse nimetamisega.

Palume seletuskirjas vabatahtliku teenistuja staatust täpsemalt selgitada ning eelnõus teha vajalikud muudatused, et tagada staatuse osas ühene selgus.

2. Eelnõu ja seletuskirja põhjal ei ole selge vabatahtliku teenistuja ülesanded. Eelnõuga ei seata piiranguid nendele teenistusülesannetele, mida vabatahtlik teenistuja täita võib. Seletuskirja järgi (lk 12) „täidab vabatahtlikus teenistuses olev isik tegevväelasega samu teenistusülesandeid“. Lisaks nenditakse seletuskirjas (lk 12), et „Kaitsevägi esitab reservis olevatele isikutele otsepakkumisi või tehakse vastavate ametikohade või tegevuste loetelu teatavaks muul viisil.“. Sellest saab välja lugeda, et vabatahtlike teenistujatega võib edaspidi täita ka olemasolevaid ametikohti. Juhime tähelepanu, et ATS § 7 lg 3 p-de 3 ja 4 kohaselt on riigi julgeoleku ja põhiseadusliku korra tagamine ning riigi sõjaline kaitsmine ja valmistumine selleks avaliku võimu teostamine. Avaliku võimu teostamisega seotud ametikohti saab täita ametnikega (ATS § 7 lg 2).

Palume seletuskirjas lähemalt selgitada, milliseid ülesandeid vabatahtlikud teenistujad täitma hakkavad. Eelnõus tuleb vajadusel teha täpsustusi tagamaks, et avaliku võimu teostamisega seotud ametikoha ülesandeid täidaksid ametnikud. Seejuures tuleb eelnõus kasutada ametnike puhul ametikohale nimetamise terminit.

3. Eelnõu ei näe ette, et vabatahtlik teenistuja saaks (töö)lepingu ühepoolset lõpetada või üles öelda. Kuna kehtiv õigus tagab tegevväelasele võimaluse teenistussuhte ühepoolseks lõpetamiseks (KVTS § 140 lg 1 p 1), tundub vabatahtlikule teenistujale seatud piirang tema õigusi oluliselt kitsendavana.

Palume kaaluda, kas ka vabatahtlikul teenistujal peaks olema võimalus leping ühepoolset lõpetada või üles öelda.

5. Tervisenõuetele vastavuse hindamisega seotud muudatuste kohta märgime, et tegemist on vabatahtliku teenistusega ning tervise infosüsteemist terviseseisundi hindamiseks andmete päring peab toimuma üksnes nõusoleku alusel. Seetõttu palume eelnõu täiendada ja KVTS § 14 lg-s 6

ette näha samasugune alus andmete kasutamiseks nagu on viidatud lõike viimases lauses ette nähtud tegevteenistusse astuva isiku puhul.

6. **Eelnõu § 1 p 7** (KVTS § 39 täiendamine lõigetega 6 ja 7) – palume täiendada, milliseid isikuandmeid peab isik taotluses KRA-le esitama.

7. **Eelnõu § 1 p 9** – KVTS § 49 muudatustest koosmõjust RSVS-i eelnõuga kavandatavate muudatustega. KVTS § 49 täiendatakse lõikega 16 järgmises sõnastuses:

„(16) Ajateenijale võib Kaitseväe algatusel ja teenistuse huvides taotleda salastatud teabele juurdepääsu õigust, kui Kaitseväe juhataja on ajateenija rahuaja ametikohale määranud juurdepääsuõiguse taseme riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduses sätestatud korras.“.

Seletuskirjas on sätte selgituses viidatud, et ajateenijale võib *taotleda* juurdepääsu õigust *nõusolekut küsimata*. Milliste normide alusel antavat nõusolekut on siinkohal silmas peetud? Nn ametikohajärgse juurdepääsuõigusega isikute puhul on RSVS §-s 27 ettenähtud erinormid, millal nende isikute puhul julgeolekukontrolli teha tohib (RSVS §-s 32 nimetatud asjaolude kontrollimiseks). Isiku nõusoleku nõue (RSVS § 27 lg 10) on siinkohal kontrolli eelduseks. Samuti on RSVS-s Kaitseväe jaoks loodud julgeolekukontrolli erand (RSVS § 30¹), mille kohaselt sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuslase puhul toimub nõ tavaolukorras isiku teavitamine kontrolli kavatsusest (RSVS § 30¹ lg 3) ning isikul on õigus kontrollist keelduda. Ilma isiku nõusolekuta viiakse kontroll läbi erandina vaid teatud olukordades (RSVS § 30¹ lg 5, nt erakorraline seisukord, sõjaseisukord jne). Need erandid on ettenähtud ajakriitilisuse kaalutlusel. Seega palume nõusoleku teema eelneva valguses üle vaadata ja seletuskirja vajadusel korrigeerida.

Palume täiendada RSVS § 30¹ muudatuste selgitusi. Hetkel on piirdutud peamiselt kehtiva õiguse sätete kordamisega, kuid sätte kohaldamisalasse kuuluvate isikute grupi laiendamise vajaduse põhjendus on tagasihoidlik. Kehtivas RSVS-s sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuslase julgeolekukontrolli skeemi loomisele eelnes 01.04.2023 jõustunud redaktsiooni puhul põhjalik analüüs (põhiseaduspärasuse analüüs kajastus ka seletuskirjas), mille tulemusel isikute grupp koos eranditega selliselt RSVS-s sõnastati. Eelnõus ei ole vastava muutmissätte juures kahjuks piisavalt avatud uue muudatuse tagamaid, mis annaks kindluse, et sätted on põhjendatud ja rakendatavad (sh täiendavate julgeolekukontrollidega kaasnev koormus asutustele).

8. **Eelnõu § 1 p 19 (KVTS § 80¹⁵)** sätestab vabatahtliku teenistuja isikuandmete töötlemise aluse väga üldiselt. Sättest ei ole võimalik aru saada, milliseid isikuandmeid on lubatud töödelda. Seaduses peab olema esitatud vähemalt isikuandmete kategooriad. Säte viitab nõuetele vastavuse hindamiseks isikuandmete töötlemise vajadusele, kuid puudub viide, millistele nõuetele vastavust hinnatakse. Nii ei ole võimalik hinnata, kas läbi nõuete loetelu on võimalik aru saada, milliste isikuandmete töötlemiseks seadusandja õiguse ette näeb. Seetõttu ei ole võimalik hinnata ka andmetöötluse eesmärgipärasust ja proportsionaalsust. Seletuskirjas (lk 12) on selgitatud: „Võrreldes tegevteenistusega on vabatahtlikusse teenistusse võtmise nõuded leebemad. Kuna reservis olevat isikut ei võeta tegevteenistusse, ei laiene talle ka rahuaja ametikohale nimetamise nõuded.“ Palume kõnesolevat sätet täiendada vabatahtliku teenistuja suhtes kohalduvate nõuete loeteluga.
9. **Eelnõu § 1 p-s 19 (KVTS § 80¹⁶)** on küll määratud osad nõuded, kuid KVTS § 80¹⁶ lg 2 p 3 jätab loetelu lahtiseks. Eelnõust ei selgu, millistele nõuetele vastavust saab veel hinnata. Seletuskirjas ei ole seda täpsemalt käsitletud. Palume eelnõu täiendada. Sama lõike p 2 osas on ebaselge, milliste süütegude eest süüdi mõistmist on mõeldud. Kas üksnes need, kui ära on võetud õigus töötada avaliku teenistusega seotud ametikohal? Palume eelnõu ja seletuskirja täiendada.

KVTS § 80¹⁶ lg 3 näeb ette, et isik esitab teenistusse soovimisel taotluse. Palume eelnõu täiendada nende andmete loeteluga, mida isik on taotluses kohustatud esitama, muu hulgas tuleb täpsustada, kas ka eriliiki isikuandmeid.

KVTS § 80¹⁶ lõikes 5 on esitatud loetelu nendest andmetest, mis minimaalselt tuleb esitada lepingus. Palume selgitada, kas selle sätte eesmärk on näha ette loetelu andmetest, mis kindlasti peab lepingus olema ja isikuandmete töötlemise õiguslik alus on IKÜM art 6 punkt b. Kui see säte

on aga kavandatud isikuandmete töötlemise õiguslikuks aluseks, siis palume seletuskirjas selgitada, et isikuandmete koosseisu osas on loetelu ammendav. Rohkem isikuandmeid küsida ei saa. Veelgi õiguselgem oleks, kui oleks isikuandmed eristatud teist liiki andmetest.

10. Eelnõuga kehtestatakse vabatahtlikule teenistujale mitmeid põhiõigusi riivavaid kohustusi. Nii ei tohi vabatahtlik teenistuja teenistuses olles levitada oma poliitilisi vaateid, samuti võidakse piirata tema liikumisvabadust (eelnõu § 1 p-ga 19 lisatav § 80¹⁹). Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 43 lg 1 p 5 kohaselt tuleb eelnõu seletuskirjas analüüsida eelnõu kooskõla Eesti Vabariigi põhiseadusega. Palume seletuskirja täiendada põhiõiguste riive proportsionaalsuse kontrolli analüüsiga.
11. **Eelnõu § 5 p 1 (RSVS § 20 lg 2)** – pärast sõna „juht“ täiendatakse kõnesolevat sätet sõnadega „või tema volitatud isik“ ning sama paragrahvi lõiget 3 täiendatakse pärast sõna „juhile“ sõnadega „või tema volitatud isikule“. Selgitusest nähtub, et Kaitseväge kui suure organisatsiooni puhul soovitakse näha ette võimalus kaitsevägejuhatajat volitada lg-tes 2 ja 3 nimetatud ülesandeid täitma struktuuriüksuse ülemat. Sättest see piirav sisuline tingimus aga ei kajastu. Edasivolitamise õigus eelnõus esitatud kujul annaks mistahes asutuse juhile võimaluse volitada vajaduse põhiseelt ükskõik millise isiku enda nimel ülesannet täitma ja lõikes 3 eeldatud alluvussuhte nõuet nõ katma. Arvestades RSVS vastava sätte eesmärgi ja kohaldamisala, soovitame erand ümber sõnastada võttes eeskujuks RSVS § 13 lg 3 p 11 loogika – Kaitseväes erandina kaitsevägejuhataja või tema volitatud (struktuuriüksuse) ülem. Võrdluseks, et ka näiteks ministeeriumi puhul on seadusandaja määranud lõikes 3 sõnaselgelt, et ministeeriumis peab RSKKI või vastav struktuuriüksus alluma vahetult kantslerile.
12. Palume arvestada ka kooskõlastuskirjale lisatud eelnõu ja seletuskirja failides toodud normitehniliste märkustega ja märkustega seletuskirja kohta.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse relemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiitsministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Madis Timpson
minister

Lisa: eelnõu ja seletuskirja failid Justiitsministeeriumi märkustega.

Mari Käbi 5865 8226
Mari.Kabi@just.ee
Birgit Hermann
Signe Riisalo
Kaidi Meristo
Monika Tappo
Kristel Niidas